

Helmonds

Kwartaalblad
Heemkundekring
Helmont

herfst 2014
€ 2,95

HEEM

26

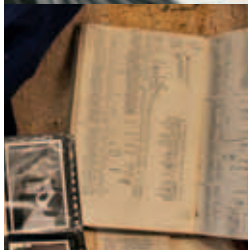
*Zulwe befoude e goede v
grote yoken tot uwbarte
prijmde de depe de lre*

*Tinus de Schel
Anna van Eekeren
'De vliegende
ooievaar'
Drossaard
D.P. Canisius
(deel 2)*

inhoud

Van de redactie.....	3
Van de bestuur.....	4
Agenda.....	5
Korte berichten.....	6
Tinus de Schel.....	12
Anna van Eekeren 'De vliegende ooievaar'.....	15
Drossaard D.P. Canisius (deel 2).....	22
Begunstigers.....	31

Van de redactie

In deze editie presenteren wij u de tweede aflevering van een verhaal over drossaard Daniël Pieter Canisius die in de achttiende eeuw wegens in zijn ambt gepleegde *malversatiën*, aanranding en poging tot verkrachting in hechtenis werd genomen. Daarom is hij de geschiedenis ingegaan als de grootste vuilik van Helmond. Hoe de tegen hem gevoerde processen zijn verlopen is onduidelijk, want in het procesdossier ontbreekt elk vonnis. Ook in de registers van de Helmondse schepenbank komt geen uitspraak voor. Mogelijk is de zaak gestaakt zodat er geen strafmaat is uitgesproken. Na zijn aftreden verbleef Canisius in Goes. Waar en wanneer hij is overleden is onbekend, maar uit een schepenakte blijkt dat hij in 1782 niet meer in leven was.

Veel positiever is het relaas over Anna van Eekeren die in de twintigste eeuw ruim veertig jaar verloskundige in Helmond is geweest en in die tijd een derde van de hier toen levende bevolking mee op de wereld heeft geholpen. Anna kwam uit een gegoede familie van vroedvrouwen. Niet alleen haar grootmoeder en moeder, maar ook haar twee oudste zussen werkten als zodanig. Lange tijd was er weinig over Anna bekend, tot er in oktober 2013 een koffer op de heemkamer werd bezorgd waarin zich velerlei bezittingen van Anna bevinden. Deze inspireerden Tini Söhngen-Van Gotum tot een kleine biografie waarin het leven van Helmonds bekendste vroedvrouw wordt beschreven. Dit jaar in het een eeuw geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Meer

dan welke andere oorlog ook, leeft deze in de herinnering voort als het geweld dat door zijn omvang en wreedheid de wereld schokte. De strijd onttaarde in een afschuwelijke loopgravenoorlog. Miljoenen mensen leefden in erbarmelijke omstandigheden of sneuvelden. Ons land was weliswaar neutraal, maar ondervond desondanks de gevolgen. Om tot een eerlijke verdeling van de schaarse levensmiddelen te komen, werd een distributiesysteem ingevoerd. Dat gebeurde ook in Helmond waar dagelijks een quotum vis door de bekende visboeren Kees Grootjen en Jan Nooijen werd verdeeld.

Voor de vrolijke noot zorgt Tinus de Schel, die in 1879 als Martinus Petrus Laurentius Schellekens werd geboren. De Schel is natuurlijk een verbastering van zijn achternaam, maar hij werd ook vanwege zijn harde stem zo genoemd. Schellekens was vertegenwoordiger in garen en band, maakte naam als explicateur in de bioscoop en blonk uit in de stomme film *'Tinus op stap'*, een reclamefilm die Robert Croonenberg als eigenaar van de bioscopen Centraal en Scala in 1930 liet maken en die nog steeds op internet te zien is. Naast deze bezigheden verkocht Tinus jenever aan particulieren. Dat enige diplomatie hierbij handig kan zijn wordt u verteld door Martin Geerts.

Ons volgend kwartaalblad verschijnt op 1 januari 2015.

Kopij kunt u tot 1 november inzenden aan redactie@heemkundekringhelmont.nl De redactie is niet aansprakelijk voor de inhoud van geplaatste artikelen en behoudt zich het recht voor stukken in te korten of aan te passen.

Dit is een uitgave van Heemkundekring Helmont. Gesticht op 24 mei 1948.

COLOFON

Bestuur

voorzitter

C. Verhofstadt, Sperwerstraat 6, 5702 PJ Helmond
T: 0492 - 537094
E: c.verhofstadt@heemkundekringhelmont.nl

secretaris

W. van Lieshout, Stationsplein 39, 5701 PE Helmond
T: 0492 - 534857
E: w.lieshout@heemkundekringhelmont.nl

penningmeester

F. 't Sas, Beethovenlaan 49, 5707 PS Helmond
T: 0492 - 520945
E: f.tsas@heemkundekringhelmont.nl

bestuurslid

G. van Liempt, van Weerden Poelmanstraat 14, 5703 CS Helmond,
T: 0492 - 554233
E: g.liempt@heemkundekringhelmont.nl

bestuurslid

Vacature

Lidmaatschap

Kringlidmaatschap incl. abonnement € 25,-
Rekening Rabobank NL10RABO0123855004
of ING nr. NL29INGB 0002641099 t.n.v.
Heemkundekring Helmont

Inlichtingen

algemeen:

E: info@heemkundekringhelmont.nl

Het Baken:

E: baken@heemkundekringhelmont.nl

Public relations

G. van Liempt, T: 0492 - 554233
E: pr@heemkundekringhelmont.nl

Website

www.heemkundekringhelmont.nl

Redactie

Hans Vogels, Martin Geerts, Berry Wijnen, Kelly Geerts,
Marinus van den Elsen
E: redactie@heemkundekringhelmont.nl

Vormgeving/lay-out:

Marinus van den Elsen

Druk:

Drukkerij Van Stiphout

Foto's gemaakt door/met dank aan:

Henk van Dijk, Familiearchief van Eekeren, RHCe, Sjaak de Waal,
Brabantcollectie-Tilburg, Hans Vogels, Marinus van den Elsen

Omslag voorzijde: De St. Jozefkerk ligt op een steenworp afstand van onze nieuwe locatie 'Het Baken'. (foto Marinus van den Elsen)

Omslag achterzijde: Ingekleurde foto gemaakt op het woonwagenkamp in Helmond. De meisjes heten Marjanette en Rosa (collectie Katholiek Documentatie Centrum Nijmegen).

Van het bestuur

Na een aantal jaren in het Con Brio gebouw doorgebracht te hebben, verhuizen we naar het Stadshobbycentrum Het Baken, dat gevestigd is in de voormalige St. Jozefschool aan de Pastoor van Leeuwenstraat. Dat de nieuwe lokaleiteit zich met een eigen ingang op de begane grond bevindt is de belangrijkste motivatie om te verkassen. De opgang naar de oude locatie was te bezwaarlijk en een probate nooduitgang ontbrak. Bovendien werd gezocht naar een meer centraler gelegen punt in de stad. In die opzet lijken we nu geslaagd.

Het vloerooppervlak van de nieuwe heemkamer is weliswaar niet veel royaler dan voorheen, maar het vertrek beschikt over rechte muren wat een efficiënter gebruik mogelijk maakt. Bovendien is op de bovenste etage in een extra opslagruimte voorzien. De werkgroep genealogie blijft in de al in gebruik zijnde ruimte van Het Baken gevestigd.

Onze Heemkamer(s)

Elke donderdag bent u welkom op onze heemlocaties in het stadshobbycentrum 'Het Baken', Pastoor van Leeuwenstraat 23, 5701 JS Helmond. Van 10.00 tot 12.00 uur is de genealogiekamer geopend. Hier willen wij u behulpzaam zijn bij het uitzoeken van uw stamboom. 's Middags van 14.00 tot 16.00 uur is de heemkamer toegankelijk voor het verwerven van informatie en kunt u desgewenst onze collecties en bibliotheek kosteloos raadplegen. Altijd staat gezelligheid en kennisverrijking voorop.

Als alles volgens de planning verloopt, zitten we vanaf 1 oktober in ons nieuwe verblijf. De verhuizing is mede tot stand gekomen met hulp van de gemeente die het project middels subsidie mogelijk maakte. Ook het bestuur van Het Baken verleende alle medewerking en verwelkomt ons gastvrij. We zien de samenwerking met vertrouwen tegemoet.

Het bestuur nodigt u allen van harte uit om onze nieuwe heemkamer te komen bezichtigen.

Dank voor uw giften en donaties

Met enige regelmaat ontvangen wij giften en donaties. Al deze schenkingen, groot of klein, worden door ons bijzonder gewaardeerd. Door de veelheid is het vaak niet mogelijk iedereen persoonlijk te bedanken. *Daarom zeggen wij langs deze weg hartelijk dank aan allen die Heemkundekring Helmont een warm hart toedragen.*

AGENDA

U ontvangt voor de lezingen en excursies géén afzonderlijke uitnodigingen. Noteer daarom onderstaande data in uw agenda of op uw kalender. Suggesties voor lezingen en excursies blijven van harte welkom.

Donderdag 16 oktober

Excursie naar "Valkerij- en Sigarenmuseum Valkenswaard".

Het Valkerijmuseum toont de valkerij van circa 1650 tot 1850, toen koningen en adel hun gasten vermaakten met het vederspel. In het museum is alles te zien uit deze vervlogen tijd. Hoe de mensen leefden, wat hen aantrok in de valkenvangst en hoe zij de vogels trainden. Ervaar de fascinatie hoe monarchen, met hun valk op de hand, rondliepen aan de Europese hoven. Beleef die geschiedenis opnieuw, maar maak ook kennis met de moderne valkenier.

Het Sigarenmuseum geeft een beeld van de evolutie in de sigarenmakerij. In Valkenswaard waren voorheen veel sigarenfabriekjes gevestigd. De geur van de sigaar is uit de stad verdwenen, maar niet uit het museum. Daar kun je hem nog opsnuiven en zien hoe de sigarenmakers hun vak beoefenden. Gereedschappen, werktuigen, machines en attributen, kortom alles wat met deze industrie te maken heeft is er te zien. En met een beetje geluk tref je er een echte sigarenmaker aan.

Inschrijving t/m 2 oktober via Gerry van Liempt: telefonisch 0492-554233 of g.liempt@heemkundekringhelmont.nl
Vertrek 13:00 uur vanaf Con Brio of rechtstreeks.
Aanvang 14:00 uur. Eigen bijdrage 3 euro.
Het museum is gevestigd aan de Oranje Nassastraat 8b, 5554 AG Valkenswaard.
Het is vrij lastig (betaald) te parkeren in de omgeving van het museum.

Dinsdag 18 november

Lezing door de heer Henk Gieblis: "De Nederlandse Geschiedenis van New York".

New York behoorde vroeger toe aan de Nederlanders. In 1626 arriveerde een Nederlands schip van de West-Indische Compagnie op het eiland Manhattan. De opvarenden wilden de bonthandel van deze compagnie in de Hudson-vallei beschermen. Ze noemden de plaats Nieuw Amsterdam. In 1628 kocht Peter Minit Manhattan van de Indianen voor snuisterijen ter waarde van 60 gulden. In 1664 viel Nieuw Amsterdam in handen van de Engelsen, die het New York noemden naar de hertog van York. In 1673 had Nederland het nog even in bezit, maar nadat ze de naam veranderden in Nieuw-Oranje werd het na de Vrede van Westminster definitief overgedragen.

De Kamenij, Jeroen Boschstraat 19, 5702 XP Helmond.

*Aanvang acht uur. Eigen bijdrage voor niet-leden 2 euro, leden gratis.
Géén inschrijving vooraf.*

Dinsdag 16 december

"Kerstviering voor leden van Heemkundekring Helmont".

De avond zal in het licht staan van de vernieuwde Helmond quiz.
De Kamenij, Jeroen Boschstraat 19, 5702 XP Helmond. Aanvang acht uur.

Gekostumeerde voetbalwedstrijd

Dit jaar is het zeventig jaar geleden dat Helmond werd bevrijd van de Duitse bezetter. Dat gebeurde op 25 september 1944. Veel stadsgenoten brachten die laatste dagen door in de schuilkelders. Toen de bevrijders via de Molenstraat Helmond binnentrokken, bleken de Duitsers de stad al verlaten te hebben. Helmond-West was drie dagen eerder al verlost van het Duitse juk, maar het stadsdeel was van de rest van de stad

Eerste elftal, staand van links naar rechts: Dhr. De Bruijn, Caske Verbeek, Henk van Rooij sr, Nelis Joosten, Bert de Reijdt, Marchand, Opa v.d. Werff, Dhr. v.d. Berg en Harrie Vervoort. Zittend: Dhr. de Kroon, Sjeff Verhees, Dhr. de Vries en Tidder Gijsberts. (Privé-archief Annie van Rooij)

gescheiden omdat bruggen en sluizen over het kanaal waren opgeblazen of onklaar gemaakt.

Om de bevrijding luister bij te zetten werden allerlei activiteiten ontplooid. Bijgaande foto's werden beschikbaar gesteld door Annie van Rooij, een dochter van de welbekende Henk van Rooij sr die een rijwielhandel annex reparatiewerkplaats uitbaatte aan de Mierloseweg.

Tweede elftal, achterste rij van links naar rechts: Dhr. Verstappen, Henk van Rooij, Dhr. v.d. Putten, Marinus Vogel, Dhr. Vogel, Dhr. Boddendijk, Jan v.d. Berg, Dhr. Hoogendoorn, Jan Drouen, Harrie Vervoort en Dhr. v.d. Reek.

Voorste rij: fotograaf Joep v.d. Kerkhof, Dhr. Davids, Wim Peters, Dhr Althuijzen, Dhr v.d. Kruis en Dhr. de Groot.

(Privé-archief Annie van Rooij)

Het betreft beeltenissen van twee gekostumeerde gelegenheidsselftallen bij een voetbalwedstrijd die na het ontzet werd gespeeld op een weiland bij boer Joosten aan de Mierloseweg, kort nabij de Warandalaan. Welk elftal de match won is niet bekend. Het lijkt een zware krachtmeting te zijn geweest, maar dat de medische verzorging in handen was van de fietsenmaker, is een geruststellende gedachte.

De plaatselijke pers deed geen verslag van de wedstrijd. De laatste krant voor de bevrijding kwam uit op 16 september, de daarop volgende editie verscheen 10 dagen later. In deze hectische periode was nieuwsgaring bijna onmogelijk. In de Aabode van 26 en 27 september 1944 staan twee artikelen in het teken van de bevrijding. Het eerste is een dankbetuiging aan de geallieerde troepen. Het tweede bericht over de terugkeer van burgemeester Moons naar het bevrijde Helmond.

Een Helmondse markolf voor Charles de Héraugière

door Hans Vogels

De in 1556 in het Noord-Franse Combrai (Kamerijk) geboren edelman Charles de Héraugière, kan bravoure en moed niet ontzegd worden. Hij nam zoals alle staatsgezinden, dienst onder prins Maurits en werd bekend door zijn krijgsverrichting met het Bredase turfschip tijdens de Tachtigjarige Oorlog.

In het kasteel van Breda waren Spaanse troepen gelegerd, waardoor het slot in een niet in te nemen vesting was veranderd. Turfschipper Adriaen van Bergen voer zo vaak met een vracht naar de burcht, dat hij niet meer werd gecontroleerd. Met zijn schuit zou men, naar het idee van het Paard van Troje, de nodige strijdkrachten het kasteel kunnen binnensmokkelen. De actie was een kolfje naar de hand voor De Héraugière. Samen met 75 strijders werd hij heimelijk ingescheept, waarna het schip naar de

waterpoort van het kasteel werd geloodst. Rond het middernachtelijke uur kwamen ze uit het ruim tevoorschijn waarna de Spanjaarden werden overrompeld. Na de herovering werd De Héraugière tot militaire gouverneur van de stad benoemd.

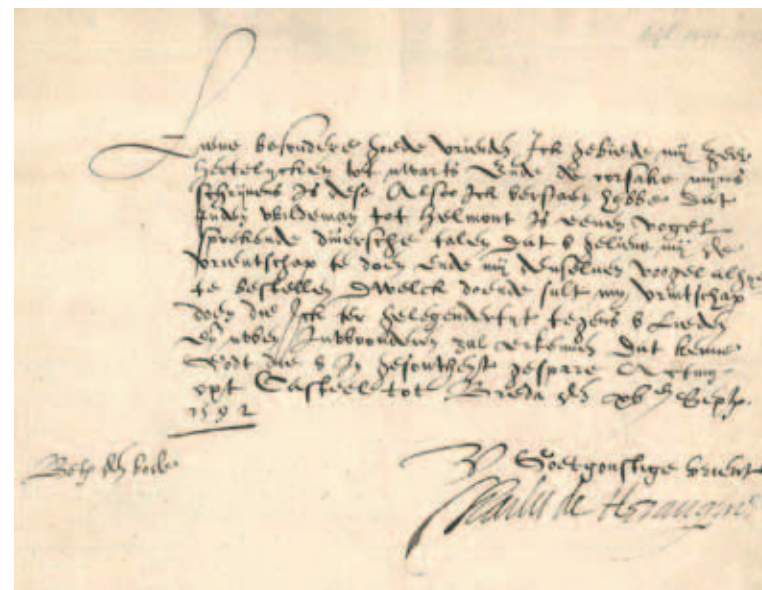
Voor enige chantage schrok Charles de Héraugière niet terug. Dat moesten de stadsbestuurders van Helmond in 1592 met schade en schande ondervinden. Toen hij een Helmondse markolf (een sprekende Vlaamse gaai) wilde hebben die woorden in meerdere talen sprak en toebehoorde aan Jan Bexx Lamberts, de waard van Herberg De Wildeman, stuurde hij een vermomde (dreig)brief. De Helmondse bestuurders, zijn 'lieve besondere goede vrienden', kochten het beest met een fraaie kooi en stuurden die naar Breda, alles op stadskosten inclusief het loon van de bode die de brief had gebracht.

Inname van Breda door middel van het turfschip, 4 maart 1590. Charles De Héraugière stuurt zijn mannen vanuit het schip het kasteel in. Prent van Jan Frederik Christiaan Reckleben, naar een tekening van Valentijn Bing. (Rijksmuseum Amsterdam)

De vogel werd bezorgd door een vrouw die voor de regenten een door De Héraugière geschreven dankbrief mee terugbracht: *Messieurs, J'ay reçu par ceste femme l'oyseau, que m'avez envoyé, dont je vous remercie de bien bonne affection, vous asceurant, que je tacheray de reconaistre par*

tous moyens le plaisir, que m'avez fait en cest endroit'. Vrij vertaald: *'Heren, Ik heb de vogel die u mij gestuurd hebt van die vrouw ontvangen, waarvoor ik u hartelijk dank. Ik verzeker u dat ik bijzonder dankbaar ben voor het plezier dat u mij hebt gedaan'*.

Oud administratief archief Helmond, inventarisnummer 743 (bijlage bij de burgemeestersrekeningen)

Transcriptie

Lieve besondere goede vrienden.
Ick gebiede mij zeer hertelijcken tot uwarts. Ende de oorsake mijns schrijvens is dese. Alsoo ick verstaen hebbe dat in den Wildeman tot Helmont is eenen vogel, sprekende diversche talen, dat u gelieve mij de vrientschap te doen ende mij denselven voogel alhyer te bestellen. Dwelck doende, sult mij vrintschap doen die ick ter gelegendertijt tegens u lieden en(de) uwen inwoonderen zal erkennen. Dat kenne Godt, die u in gesontheyt gespare. Actum opt casteel tot Breda, den xven sept(ember) 1592.
U goetgonstige vrient,
(w.g.) Charles de Héraugière.

(vertaling Sjaak de Waal)

De Eerste Wereldoorlog

door Hans Vogels

Op 18 juli van dit jaar was het 100 jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak, een gebeuren dat wereldwijd herdacht wordt. Een van de slechts twaalf neutrale landen tijdens die oorlog was Nederland. Ons land was weliswaar geen strijdende partij, maar ondervond wel op verschillende manieren de gevolgen van de oorlog.

In 1871 leed het Franse leger een grote nederlaag, daarmee eindigde de Frans-Pruisische oorlog. Duitsland riep in Versailles het Duitse keizerrijk uit en lijfde de Franse streek Elzas-Lotharingen in. Deze gebeurtenissen vormden samen met vlootuitbreidingen van diverse landen al kiemen voor de Eerste Wereldoorlog, maar de directe aanleiding was de moordaanslag op Aartshertog Frans Ferdinand en zijn vrouw op 28 juni 1914. Het geweld dat uitbrak en door zijn omvang en wreedheid de wereld schokte, werd bekend als de strijd die een eind moest maken aan alle oorlogen. In augustus 1914 trokken mannen naar het front met de gedachte met Kerstmis weer thuis te zijn, maar er ontstond een hevige loopgravenoorlog. Miljoenen leefden in erbarmelijke omstandigheden, werden gedood door mitrailleurvuur of opgeblazen door granaten.

De Eerste Wereldoorlog ging niet tussen het ene en het andere leger, maar tussen het ene en het andere land. De tragische gebeurtenissen zetten de wereld in vuur en vlam en worden omschreven als een conflict

dat begin jaren 1900 begon met een bewapeningswedloop en in 1918 eindigde met de dood van miljoenen mensen van vele nationaliteiten. De strijd kon mede zo lang duren doordat de vooruitgang op agrarisch en industrieel gebied het mogelijk maakte de legers uit te rusten en jarenlang in het veld te bevoorraden.

Hoewel het geweld aan het onpartijdige Nederland voorbij ging, leverde een vluchtelingenstroom grote problemen op. Het land werd in de eerste oorlogsmaanden overspoeld door meer dan een miljoen voornamelijk Belgische vluchtelingen. Onder hen bevonden zich ook veel militairen. Zij werden conform de internationaal gemaakte afspraken ondergebracht in interneringskampen in Ede, Gouda, Uden en Nunspeet, die onder toezicht stonden van de overheid. Het merendeel keerde weer terug naar België, maar zo'n honderdduizend Belgen vestigden zich blijvend in Nederland.

De oorlogshandelingen werden voor een deel op zee uitgevochten met het torpederen van vijandige schepen. Omdat de Noordzee niet veilig was voor de vissersvloot, werd het voedsel schaars. Door het oorlogsgeweld lag bovendien de handel grotendeels stil. Het Nederlandse volk leed honger en een bonnensysteem voor voedseldistributie werd ingesteld. Een fout in die distributie leidde in 1917 tot de zogenaamde Amsterdamse Aardappeloproer. Een voedseltransport dat voor het leger bestemd was, werd totaal geplunderd.

Het Stationsplein met het oude stationsgebouw. Op het plein heeft zich een menigte verzameld voor de verdeling van het wekelijkse quotum vis. (RHCE)

Helmond

Oudere Helmonders herinneren zich de distributie tijdens de Tweede Wereldoorlog en de jaren daarna nog uit ervaring. Jongere ouderen kennen de benzinebonnen uit het begin van de jaren zeventig in het kader van de toenmalige benzineschaarste. Dat ook in de Eerste Wereldoorlog veel levensmiddelen via een distributiesysteem onder de Nederlandse bevolking werden verdeeld is iets minder bekend.

Op 4 augustus 1914 verleende het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel aan de burgemeesters een machtiging tot het in bezit nemen van levensmiddelen en huishoudelijke artikelen. Omdat er toen nog geen uniforme regeling was namen de gemeentebesturen zelfstandig maatregelen op het gebied van de voedselvoorziening. De verordeningen droegen aanvankelijk het karakter van hulpverlening aan minvermogenden. Eind 1915

werden de voedselproblemen echter zo nijpend dat de landsregering zich met de verdeling ging bemoeien.

In Helmond was vis alleen via distributie verkrijgbaar. Per spoor werd het wekelijkse quotum aangevoerd, waarna de Helmondse vishandelaren op het stationsplein de vis aan de man brachten. Dit gebeurde tegen een vastgestelde prijs, zodat van prijsopdriving geen sprake was. Op bijgaande foto staan twee Helmondse visboeren uit die tijd. Links staat bij zijn kar Kees Grootjen, die een vis- en groentewinkel had aan de Molenstraat. Rechts, de vis hoog houdend, staat Jan Nooijen die een visnering uitbaatte op het Hemelrijksdijkje. De laatste was ook stadaanspreker en werd daarom 'Jan den Belleman' genoemd.

Tinus de Schel

door Martin Geerts

Op 18 februari 1879 werd Martinus Petrus Laurentius Schellekens geboren in de gemeente Woensel. Dat was toen nog een zelfstandige gemeente die op 1 februari 1920 door annexatie deel werd van de gemeente Eindhoven. Schellekens kwam in 1919 naar Helmond. Hij is daar maar een jaar of zes blijven wonen, want in 1925 vertrok hij al naar Mierlo-Hout, dat toen nog bij de gemeente Mierlo behoorde, maar hij bleef wel heel nauw bij Helmond betrokken.

Elisabeth van Eijndhoven was de echtgenote van Martinus Schellekens en zij hadden samen vier kinderen. Een van hun kinderen, hun zoon Jan, is later een van

de directeuren geworden van Philips. Na zijn pensionering heeft Jan het boek 'Twee benen in een broekspijp' geschreven, een komische streekroman over mensen uit de Brabantse Kempen in de jaren rond de Eerste Wereldoorlog.

Martinus Schellekens was in Helmond bekend als Tinus de Schel. Hij werd zo genoemd omdat hij een harde stem had. Tinus was reiziger in garen en band maar hij dankte zijn bekendheid vooral aan zijn nevenbaan als explicateur in de Helmondse bioscopen. Een explicateur was iemand die in het tijdperk van de stomme films, ongeveer tussen 1900 en 1930, de vertoonde beelden voorzag van commentaar en geluidseffecten. Zo iemand was bij een stomme film natuurlijk niet te missen. Een explicateur was in die tijd een echte ster, evenals de acteurs op het witte doek. Het publiek kwam vaak even graag voor de explicateur als voor de getoonde film en een vakman op dat gebied kon de film maken of breken. Daarnaast was er meestal ook nog een orkestje of een bioscooporganist voor de muziek. De bioscoop

had in die tijd een sociale functie want er waren toen nog geen Nederlandse zenders voor radio of tv. De publieke radio kwam politiek gezien pas tot stand door het Zendtijdsbesluit van 1930. De bioscoop was daarom in die jaren bij uitstek het medium om een groot publiek te bereiken.

In de Helmondse bioscopen schitterde de Schel als explicateur. Hij was een stadsfiguur, heel humoristisch, sprak het Helmondse dialect perfect, kwam overal en had veel vrienden. In de bioscoop kon hij van een tragedie een blijspel maken en ook omgekeerd. Een bekende spreuk van hem was: *'Al is de leugen nog zo snel, er is niks zo soft as maïskes vel'*. Er deden veel verhalen de ronde over de Schel. Neem het verhaal van Kruisje van Dijk die zaal Flora, het tegenwoordige Brabant House, moest beschilderen. Dat was wat in die tijd. Allemaal naakte waternimfen in allerlei kleuren en in allerlei houdingen en standen. Ja, Kruisje was een echte kunstenaar. Omdat zaal Flora en bioscoop Scala naast elkaar lagen kwamen de Schel en Kruisje elkaar bijna iedere dag tegen. Zij dronken graag een borreltje en de Schel pochte dat hij vlotter een dier kon tekenen dan de kunstenaar. Die liet zich dat niet zegen

en de heren gingen een weddenschap aan wie de vlotste tekenaar zou zijn. Voor een borreltje. Papier en potlood werden gehaald, een horloge erbij en daar ging het dan. Binnen een seconde zei de Schel *'ik ben al klaar'*. *'Dat kan niet'* riep Kruisje en toen hij het kleine streepje op het papier zag, riep hij: *'dat is niks wat je getekend hebt'*. Jawel zei de Schel, *'dat is unne pier'*.

Een bekend verhaal dat Tinus de Schel zelf bij de kapper heeft zitten vertellen, ging over duiven. Hij had duiven verkocht aan iemand in Valkenswaard. Tinus waarschuwde de man met de woorden *'Jongen ge moet ze minstens zes weken vasthouden anders komme ze hier trug'*. Een week of twee later zat hij wat te doezelen in de zon en werd hij opgeschrikt door het gefladder van onrustige duiven. Hij keek op en zag meteen dat de verkochte duiven uit Valkenswaard terug waren komen vliegen. Nog geen uur later stond de eigenaar bij hem op de stoep en vroeg of zijn duiven weer bij Tinus waren. *'Allicht'* zei Tinus *'ik heb toch zó gezeed zes weken vasthouden en geen veertien dagen'*. *'Als ge ze nie zolang vast kent houwen dan moete ze de vleugels korter knippe, dan kenne ze niet meer vliege.'* Twee weken later zat Tinus weer in zijn tuin te zonnen en wat te doezelen.

Hij werd wakker door geritsel onder de heg en daar zag hij verdomme die duiven weer. Gekortwiekt en al. Ze waren te voet. Ze waren uit Valkenswaard terug komen wandelen.

Tinus de Schel is wellicht ook een van de eerste Helmonds filmacteurs geweest in een stomme film. Hij had de hoofdrol in de reclamefilm die Croonenberg, eigenaar van de bioscopen Centraal en Scala, in 1930 heeft laten maken. De film *'Timus op stap'* is te zien op internet. Tinus speelde daarin een goedgelovige boer die door de mensen in zijn dorp was wijsgemaakt dat hij de eerste prijs had gewonnen in een loterij. Een bedrag van honderdduizend gulden. Aan de veldwachter vroeg hij *'wor mok m'n centen halen?'* Die man stuurde hem naar Helmond. Daar vroeg hij aan een passerende heer *'zeg vriend wor woont hier de loterij?'* en die heer vertelde hem dat het kantoor pas over een paar uren zou opengaan. Het boertje ging op het terras zitten bij lunchroom Van de Vliert op de hoek van de Veestraat. Die zaak was daar in 1926 geopend. Hij ging daar uitgebreid zitten eten en drinken, viel in slaap en droomde wat hij met zijn geld zou gaan doen. Hij droomde dat hij een echte

gentleman van zichzelf ging maken en daarvoor winkels in Helmond bezocht. De kijkers konden zien in welke winkel hij een pak kocht, een stofzuiger, een radio, een fiets, sigaren, medicijnen, karamels en een Chevrolet. Ook liet hij bij de kapper zijn haar knippen. De namen van de winkels en wat ze verkochten werd op rijm vertoond in de tussentitels van de film. Toen hij wakker werd realiseerde hij zich dat hij helemaal niets had gewonnen. Maar daar maakte hij zich niet druk om. Hij dacht: als ik ooit de eerste prijs in de loterij zou winnen, weet ik precies in welke winkels in Helmond ik mijn geld ga uitgeven.

Naast zijn bezigheden als reiziger in garens en band, explicateur en filmster verkocht Tinus ook wel eens jenever aan particulieren. Het verhaal ging dat hij op een dag zelf niet zo goed bij kas zat en toch wel trek had in een borreltje. Hij belde aan bij mensen die hij jenever had verkocht, en zei: *'Wa heb ik now geheurt, ze zegge da ik allie slechte snever heb verkocht. Laat me us pruuve, want die naam wil ik nie hebbe.'* Er werd ingeschonken, geproefd en nog eens en nog eens, en toen zei Tinus: *'Zeg mar da ze 't liege, want hai smakt goewd.'*

Anna van Eekeren

'De vliegende ooievaar'

door Tini Söhngen-Van Gotum

Lang was er niet aan gegevens te komen over Anna van Eekeren die meer dan veertig jaar vroedvrouw in Helmond is geweest en in die tijd een derde van de toen levende bevolking op de wereld heeft geholpen. Totdat er half oktober 2013 door de heer Louis Barten een oud bruin koffertje op de heemkamer werd gebracht, waarin allerlei eigendommen van Anna zaten. Hij had het gekregen van zijn buurman, een achterneef van Anna, die het op zijn zolder had staan en er niet goed raad mee wist.

In de koffer bevond zich van alles: haar uniformjurk, belastingpapieren, meerdere kasboeken uit de jaren twintig, familiefoto's, een stapeltje oude ansichtkaarten, felicitaties met haar veertigjarig jubileum en vijf boeken waarin Anna aanvankelijk de gegevens had opgeschreven over alle bevallingen die ze had begeleid. In de koffer lag ook een boek waarin ze alle bevallingen waarbij ze betrokken was geweest keurig had opgeschreven. Het waren er maar liefst 18.203!

1/21-3/261	27
1/22-3/262	56
1/23-3/263	99
1/24-3/264	84
1/25-3/265	32
1/26-3/266	6
Totaal 18.203 bevallingen	

In het boek schreef zij niet alleen de namen, maar ook het bedrag dat betaald was voor de bevalling, soms alleen maar 'arm', en bijzonderheden als: stuit, tang, dood, tweeling. Toen het boek vol was draaide Anna het om en ging aan de andere kant weer verder. Menigeen heeft tot zijn grote vreugde in dit boek zijn of haar naam al kunnen terugvinden.

Het woord vroedvrouw heeft oorspronkelijk de betekenis van wijze, verstandige vrouw. In 1978 werd het woord 'vroedvrouw' vervangen door het woord 'verloskundige', volgens de Helmondse verloskundige Marianne Daamen: "Omdat de jongens ook zo nodig moesten". Anna van Eekeren kwam uit een familie van vroedvrouwen: niet alleen haar grootmoeder en moeder, ook haar twee oudste zussen hadden een opleiding voor vroedvrouw.

Anna van Eekeren is meer dan veertig jaar vroedvrouw in Helmond geweest. (Familiearchief van Eekeren)

Grootmoeder

Anna's grootmoeder, Henrica Bernardina Maes, werd geboren in Boxmeer op 3 mei 1834. Haar ouders waren vergeten om hun dochter bij haar geboorte te laten inschrijven bij

de burgerlijke stand. Daarom had ze bij haar huwelijk een 'akte van bekendheid' nodig die zij op 10 augustus 1857 van de kantonrechter in Boxmeer ontving. Henrica huwde op 18 september 1857 met Clemens Alexander Goedhart, veldwachter van beroep. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren, waaronder Marie, de moeder van Anna van Eekeren. Na het overlijden van haar man in 1868, ging Henrica naar de Vroedvrouwenschool in Rotterdam en in 1870 behaalde zij haar diploma.

Op 8 juli 1871 trouwde ze met Gradus Hubertus Hendriks; met hem kreeg ze nog drie kinderen. Henrica werkte aanvankelijk in Liessel, daarna in Helden. Ze keerde weer terug naar Liessel op voorwaarde dat ze een vrije woning kreeg en een jaarwedde van driehonderd gulden. Een jaar later werd haar salaris met vijftig gulden verhoogd. Aanvankelijk was men zeer tevreden over haar, maar

Henrica Goedhart-Maes, grootmoeder van Anna van Eekeren. (Familiearchief van Eekeren)

in 1900 viel Henrica in ongenade. Het verhaal gaat dat er in Liessel zeven kraamvrouwen achter elkaar overleden, niet bij de bevalling maar nadat het kind geboren was. Al die vrouwen hadden een baarmoederhalsontsteking. Bij een onderzoek bleek dat de vroedvrouw Henrica eerst haar zieke dochter verzorgde en daarna op pad ging om de kraamvrouwen te helpen. In 1905 richtte een aantal inwoners van Liessel een verzoek tot de gemeente om een flinke vroedvrouw aan te stellen omdat Henrica te oud werd, gebreken van de oude dag vertoonde en ook omdat ze het vertrouwen van de mensen had verloren. Ze overleed op 5 december 1915 te Liessel.

Moeder

De moeder van Anna van Eekeren, Maria Catharina Goedhart, werd geboren in Bergen (L) op 20 februari 1864. Zij was de dochter van Henrica Bernardina Maes en Clemens Alexander Goedhart. Nadat de vader van Maria was overleden, hertrouwde haar moeder Henrica met Gradus Hubertus Hendriks. Omdat Maria niet met haar stiefvader kon opschieten, is ze gaan studeren voor vroedvrouw. Op 13 februari 1890 huwde Maria met Johannes Antonius van Eekeren, winkelier van beroep. Uit dit huwelijk werden zestien kinderen geboren waarvan er vijf al heel jong gestorven zijn. Na haar studie werkte Maria als vroed-

De familie van Eekeren. Boven van links naar rechts: tante Lies, tante Anna, vader en tante Marie met klein Sjefke op haar arm. Onder: tante Bep, oom Jan, oom Antoon en tante Rientje, tante Jet en oom Frans, oma met Alwies op haar schoot en tante Fie. (Familiearchief van Eekeren)

vrouw, aanvankelijk in Maasbommel, later in Helenaveen en Uden. In Helmond had de huidige vroedvrouw de respectabele leeftijd van 80 jaar bereikt, daarom was men op zoek naar een nieuwe. In de raadsvergadering van 26 juli 1902 werd Maria van Eekeren aangesteld. De *'gediplomeerde vroedvrouw van fatsoenlijke afkomst die er gezond en sterk uitziet'*, werd per 1 september 1902 benoemd. Ze genoot een salaris van 500 gulden per jaar en mocht voor de armen één gulden per verlossing rekenen.

Ze verhuisde naar Helmond en ging met haar gezin wonen op het Beugelsplein D4, hoek Groenewoud. Omdat er geen huisnummers en straatnamen waren in die tijd, maar administratieve nummers per wijk, is het moeilijk om precies de locatie van het huis te bepalen. Het nummer van een huis kon veranderen omdat er nieuwe huizen werden gebouwd en andere werden afgebroken. Pas in 1919 werden de huisnummers in Helmond ingevoerd. In de loop der jaren verhuisde het gezin naar Binderstraat C21, later naar Kamstraat B121. Maria's echtgenoot had zijn winkel in de Kerkstraat B147. In maart 1915 schrijft Maria aan haar kinderen die in Heerlen studeren dat ze het nog steeds erg druk heeft met bevallingen, dat haar twee varkens 16 biggen hebben gekregen die per stuk 18 gulden waard zijn. Op 13 september 1919 overleed de man van Maria; ze kon het overlijden van haar man niet verkroppen. Zij ging vaak zwerven op de heide en overleed een half jaar na zijn dood, op 22 februari 1920.

Anna in haar werk

Anna Johanna van Eekeren werd op 27 december 1892 geboren in Maasbommel,

waar haar moeder werkzaam was als vroedvrouw. Zij was het derde kind van Johannes Antonius van Eekeren en Maria Catharina Goedhart. Toen Anna 22 jaar was ging ze naar de pas opgerichte Vroedvrouwschool in Heerlen om daar een opleiding te volgen. Op 26 juni 1916 behaalde zij haar diploma. Vanaf dan assisteerde zij haar moeder. Op 25 mei 1917 deed Anna haar eerste bevalling; het kind dat ter wereld kwam was Helena Petronella Rijnders. Ieder jaar daarna is Anna op 25 mei Helena gaan feliciteren met haar verjaardag. Drie weken na het overlijden van Anna's moeder, op 5 maart 1920, werd zij door de raadsvergadering van de gemeente Helmond officieel benoemd tot gemeentevroedvrouw "zulks op eene wedde van vier honderd gulden 's jaars".

Anna van Eekeren en (rechts) en haar zus Lies op nog jeugdige leeftijd. (Familiearchief van Eekeren)

Toen Anna met haar praktijk begon was het slecht gesteld met de kindersterfte; het landelijke gemiddelde lag op 5,6%, in Helmond echter op 8,5% en in de jaren twintig zelfs boven de 10%. De vrouwen kregen veel kinderen, twaalf of dertien was heel gewoon bij katholieken. Er waren echter ook gezinnen met nog meer kinderen. De kerk werkte hier aan mee met de opdracht: "Gaat en vermenigvuldigt u". De pastoor kwam vragen wanneer het volgende kind zou komen, als hij vond dat het wel weer tijd was om er een kindje bij te krijgen. Maar ook Anna zei, als ze van een kraamvrouw afscheid nam: "Tot volgend jaar". Toen een kraamverzorgster een keer aan Anna vroeg of het ook over twee jaar mocht zijn, zei Anna dat ze er nog wel van zou horen. Een week later werd de kraamverzorgster ontslagen. De zus van Anna, Lies, mocht een jaar niet in de kerk komen omdat ze een vrouw, die al dertien kinderen had, aanraadde om aan de dokter een pessarium te vragen: nog een bevalling zou die vrouw niet overleven!

Zwangere vrouwen kwamen pas in de zevende maand bij Anna; voor het inschrijven als patiënt moest 2,50 gulden betaald worden. Er waren geen vaste spreekuren en de vroedvrouw beschikte niet over een eigen praktijkruimte, zodat van prenatale begeleiding weinig terecht kwam. In de begintijd vroeg Anna van Eekeren tussen de zes en tien gulden per bevalling; voor vrouwen met een 'armbriefje' van de sociale dienst kreeg ze vijf gulden per bevalling van de gemeente. Voor veel mensen was het een groot probleem om de vroedvrouw te betalen, was de drempel toch te hoog om een 'armbriefje' te halen dan deed men een beroep op burens of familie. Vaak ook

schakelde men een baker in, die was niet duur. Een baker was een ongeschoolde kraamverzorgster. De naam baker komt van de term bakeren: na de bevalling werd de baby strak in doeken gewikkeld, waarbij de armpjes strak tegen het lijfje werden gedrukt.

Op 26 november 1853 verscheen deze advertentie in de Noord-Brabantse.

Een arbeider verdiende in die tijd gemiddeld 15 gulden per week, dagloners vaak niet meer dan een tientje. Vanaf 1948 werd de bevalling vaak betaald door de fabriek waar de man van de kraamvrouw werkte. Niet alleen de aanstaande ouders, maar ook familieleden sloten vaak een verzekering af op het leven van het kindje dat in aantocht was, voor het geval dat het zou overlijden, wat nogal eens gebeurde. Anna kreeg in de eerste jaren van haar praktijk zoveel bevallingen dat de gemeente een tweede vroedvrouw benoemde: Elisabeth van Eekeren, een zus van Anna. In 1926 kreeg deze zus, Lies, eervol ontslag omdat ze ging trouwen. In haar plaats werd de vroedvrouw Maria Ida Velzeboer benoemd, Amsterdamse van geboorte, maar dat ging helemaal mis want Anna schakelde haar zus Lies weer in. Samen verrichtten zij 673 bevallingen in dat jaar, terwijl de nieuwe vroedvrouw niets te doen had. Na zeven maanden vroeg zij haar ontslag en zegt alleen maar schulden te hebben gekregen in Helmond.

In 1927 wordt de Sevenumse Maria Elisabeth Antonia Peters aangesteld, maar ook zij krijgt geen voet aan de grond en heeft in vijf maanden slechts zes bevallingen. Als Maria Peters zich bij de gemeente beklaagt, adviseert de Gezondheidscommissie de gemeente om elk der vroedvrouwen een gedeelte van Helmond toe te wijzen en de gemeente te splitsen in twee delen: de scheidslijn werd de Zuid-Willemsvaart. Anna krijgt het oostelijk deel toegewezen, Maria Peters het westelijk deel. In 1934 wordt deze verdeling weer opgeheven tot ongenoegen van de in 1932 benoemde tweede vroedvrouw Henrica Witteveen.

Tijdens de oorlog liet Anna zich graag uitbetalen in natura, de hele familie profiteerde daarvan mee. Anna was een zeer dominante vrouw die gewend was de lakens uit te delen en geen tegenspraak duldde. Zij is haar hele leven in het verpleegstersuniform van 1920 blijven

lopen; ze droeg daarbij een zeer herkenbare ouderwetse lange jas en een zwart hoedje, haar lange zwarte kousen breide ze altijd zelf. Elk jaar werden die kleren met carnaval geleend door Dolly Hegeman om er mee in de optocht te lopen. Anna reed altijd met een flinke vaart op haar brommertje door de stad, ze werd daarom 'De vliegende ooievaar' genoemd. Even heeft ze in een Fiatje gereden dat ze gekregen had van haar broer, maar al gauw prefereerde zij toch weer haar eigen vertrouwde vehikel.

Toen Anna een keer voor een bevalling naar een flat moest op het Soesterbergplein en al die trappen had beklommen, zei ze: "Haal maar een andere vroedvrouw want ik kan niet meer!". Toen Anna ouder werd en het brommen moeilijker, liet zij zich vaak halen en thuisbrengen. Net als haar moeder verhuisde Anna graag. Ze vertrok met het hele gezin naar de Julianalaan om zich via de Wilhelminalaan opnieuw in de Kerkstraat te vestigen. Daar bleef ze wonen tot haar huis moest worden afgebroken vanwege de aanleg van de Traverse in 1963.

Op 22 januari 1961 werd Anna onderscheiden met het erekuis Pro Ecclesia et Pontifice in zilver. Op 29 april 1961 ontving zij de Eremedaille Oranje-Nassau in goud en in Helmond werd een straat naar haar vernoemd.

Sociale leven

Toen haar moeder in 1920 overleed begon Anna niet alleen aan haar nieuwe baan, ze nam ook de zorg op zich van het hele gezin en werd voogdes over haar nog minderjarige zusje Rientje en haar broertjes Frans, Sjef en Alois, zodat de kinderen niet naar een weeshuis hoefden te gaan. Rientje moest het huishouden doen, de jongens, die al aan het werk waren, weer terug naar school. Zo kwam Frans, met vijftien jaar op de HBS, het Carolus Borromeus College, tussen allemaal jongere jongens terecht, dankzij Anna is hij architect kunnen worden.

Financieel werd het gezin gesteund door de familie; Anna's zus Lies heeft zelfs haar huwelijk, min of meer door de familie gedwongen, een paar jaar uitgesteld om haar bijdrage te kunnen leveren. Eulalia, Anna's oudste zus, ook vroedvrouw, is jong gestorven. In de familie gaat het verhaal dat zij verliefd was op een neef en stiekem met hem een afspraakje had in een vochtige kelder. Eulalia kreeg longontsteking en overleed. Dat was dubbel erg voor de familie omdat ze nu ook haar inkomsten moesten missen. Anna was erg vroom, dikwijls was ze te vinden in de kerk als men naar haar op zoek ging omdat er zich een baby had aangekondigd. Haar grootste liefhebberij was kleertjes breien voor de arme kindertjes in de missie, het grootste deel van haar erfenis is dan ook naar Memisa gegaan. Haar tweede hobby was haar

parkieten: op het balkon had Anna een grote volière. In de oorlog hadden zij en haar buurman, pastoor Van Laarhoven, beiden een onderduiker. In hun tuinen stond aan weerszijden een ladder zodat er een vluchtweg was aan beide zijden als er controle kwam.

Tijdens de oorlog hield Anna een varken op zolder om vet te mesten. Toen Anna tachtig was werd ze erg wantrouwend: ze betichtte neef Hans, die altijd alles voor haar had gedaan, van diefstal en ze schrapte hem uit haar testament! De werkster werd er van beschuldigd elastiek te hebben gestolen: uiterst verontwaardigd vertrok zij. In 1981 werd Anna opgenomen in de Jan de Witkliniek in Bakel. Zoals ze al vanaf haar opleiding gewend was, bleef ze ook in Bakel haar verpleegstersuniform dragen, maar dat gaf problemen omdat de andere patiënten haar voor de zuster aanzagen: Anna kreeg toen een jurk aan met bloemetjes, geen gezicht! Anna van Eekeren overleed in Bakel op 13 maart 1987 en werd begraven op het O.L.Vrouwewerkhof aan de Hortsedijk in Helmond.

Bronnen:

- Informatie verkregen van familieleden van Anna van Eekeren.
- P. v.d. Meulenhof: Stamboom van de familie Goedhart.
- A.A. Barten: Een notitieboek uit een nalatenschap.
- Een tipje van de sluier, deel 2: Nederlandse vrouwen in deze eeuw 1978.
- DeurneWiki.

Het koffertje met allerlei eigendommen van Anna van Eekeren, zoals het door Louis Barten op de Heemkamer werd afgeleverd. (Foto Henk van Dijk)

Drossaard D.P. Canisius (1739-ca. 1780), de grootste vuilik van Helmond

Deel 2

door Sjaak de Waal

Wat voorafging:

In het eerste deel van dit artikel is ingegaan op de verklaring van de familienaam Canisius, op de afkomst en de plaats van herkomst van de Helmondse drossaard D.P. Canisius en op de functie van drossaard in de achttiende eeuw. Ook is over molenaar P. van Moorsel en zijn familie geschreven en over het conflict dat leidde tot de criminele procedure wegens belediging ('injurie') bij de schepenbank van Helmond tussen drossaard D.P. Canisius en molenaar P. van Moorsel. Het tweede en laatste deel van dit artikel vervolgt met bijzonderheden over de persoon en het gedrag van Diederik Huygens.

Diederik Huygens, heer van Binderen en Zeelhem

De aanleiding tot de procedure was Diederik Huygens geweest, die zijn graan buiten Helmond had laten malen. Diederik (ook gespeld als: Dideri(c)k, Dederik of Dirk) Huygens werd op 6 september 1734 gedoopt in Den Bosch. Zijn vader heette Christiaan Huygens (Vught, 1683-Sint-Oedenrode, 1768). In de parenteel van de familie Huygens, stammend uit het Brabantse Terheijden

bij Breda, komen ook de Haagse leden van de familie Huygens voor, onder wie de beroemde staatsman, geleerde, componist Constantijn Huygens (1596-1687), vooral bekend als een van onze grootste vaderlandse dichters uit de Gouden Eeuw. En natuurlijk ook diens minstens zo beroemde zoon Christiaan (1629-1695), de wis- en natuurkundige, wereldvermaarde astronoom en uitvinder van het slingeruurwerk. De vader van Diederik Huygens was raad en vice-president-

schepen van Sint-Oedenrode. Op 5 december 1723 trouwde Christiaan op veertigjarige leeftijd met Anna Theresia Johnston(e) van Elphinston(e) (in de stukken ook voorkomend als: Anna Jonston, Anna Janston of Anna Johnston) (Londen, 1704-Sint-Oedenrode, 1798). Zij stamde uit een aanzienlijke Schotse familie. Van dit echtpaar zijn acht kinderen bekend. Diederik Huygens was het vijfde. Diederik ging in Helmond op 13 december 1764 met de in Breda geboren Louise Catharina de la Fontaine d'Orgemont in ondertrouw. De derde huwelijksproclamatie vond echter geen doorgang. Hij trad daarna op 13 september 1767 in Den Bosch met Emerentia(na) Johanna van Coesfeldt

(Den Haag, 1744-Den Bosch, 1810) in het huwelijk. Het echtpaar bleef vermoedelijk kinderloos. Diederik diende sinds 1751 enige jaren als militair in het regiment Holstein-Gottorp en werd in 1759 beëdigd als notaris in Boxtel en Liempde. In 1755 was hij schepen van Sint-Oedenrode en later raad en schepen van Den Bosch. Diederik Huygens had in het jaar 1762 de voormalige, opgeheven abdij van Binderen, met bijgebouwen, onder Helmond gekocht van P.H.J. Ivoy voor 16.000 gulden. Hij liet de gebouwen grotendeels slopen, prachtige bomen in de lanen eromheen kappen en het hout verkopen, wat hem op veel kritiek van zijn omgeving kwam staan. Een bekend 'treurdicht' van een onbekende tijd-

De voormalige abdij van Binderen onder Helmond in 1763, getekend door Van der Mandere. Diederik Huygens kocht in 1762 Binderen met bijgebouwen. (bron: Brabantcollectie, Tilburg, B 58.1/441.11 Cist (5))

genoot hekelt Huygens' activiteiten in dit verband op Binderen. Door financiële problemen was Diederik genoodzaakt om zijn bezit in 1778 van de hand te doen. In 1781 kocht hij Binderen echter weer terug waarvan hij nu tot zijn dood eigenaar bleef. In een door Carel Frederik Wesselman (Beekbergen, 1746-1825) omstreeks 1790 ontvangen brief, die maar gedeeltelijk bewaard is gebleven, waarvan de naam van de afzender en ook de datering verloren zijn gegaan, wordt over Diederik Huygens spottend geschreven als de "zogenaaemde ridder, baronet en quasi heer van de ruïnes en vestes van Bynderen". Wesselman, die de laatste heer van Helmond was, vond het belachelijk dat Huygens zich heer van Binderen noemde. Overigens was Diederik Huygens in januari 1786 na het overlijden van de laatste der Haagse Huygensen vrijheer van Zeelhem geworden. Met Zeelhem wordt de tegenwoordige plaats Zelem bedoeld, gelegen in de Belgische provincie Limburg nabij de Oranje-stad Diest in Belgisch Brabant. De heerlijkheid Zeelhem is in 1797 opgeheven. De eerdergenoemde beroemde Constantijn Huygens en diens beroemde zoon Christiaan zijn eveneens heer van Zeelhem geweest. Over het bezit van die heerlijkheid kreeg Diederik ruzie met generaal-majoor Johan Philip Hoeufft van Oyen (1734-1795). Deze laatste stamde via de familie Doublet ook af van de Haagse Huygensen. Diens overgroot-

moeder was een dochter van diplomaat/dichter Constantijn Huygens, dus een zus van de uitvinder Christiaan Huygens. Aanhangers van Johan Philip Hoeufft van Oyen raakten met Diederik Huygens slaags, waarbij Diederik dodelijk gewond werd en ten gevolge daarvan op 10 oktober 1791 in Den Bosch is overleden.

Diederik Huygens lag tijdens zijn leven voortdurend met Jan en alleman overhoop. In een door mij niet onderzochte civiele procedure van de Raad van Brabant, aangespannen door een bepaalde functionaris (Willem Jan Gualtheri) uit Den Bosch tegen een aantal andere personen in 1779 wegens smaad, behoort Huygens bijvoorbeeld tot de personen van de tegenpartij. Maar vooral C.F. Wesselman moest het ontgelden. Huygens maakte ruzie over het recht van visserij in zijn woonplaats, welk recht toebehoorde aan de heer van Helmond. In de strijd om dat recht ging het er niet zachtzinnig aan toe en vielen zelfs schoten. Ook over de zogeheten 'Binderse Bank' spande Huygens bij de Raad van Brabant een civiele procedure aan tegen de drossaard, predikant en schepenen als provisors van de gereformeerde kerk van Helmond. Het betrof het recht om als eigenaar van Binderen zitting te hebben in een bepaalde bank in de Helmondse Lambertuskerk, die destijds nog in gebruik van de protestanten was. Men wilde Diederik Huygens

de toegang tot die bank ontzeggen omdat hij zijn eigendom Binderen had verkocht. De bank werd tijdens de kerkdiensten zelfs bewaakt door de vorster (deurwaarder) en de waarnemend drossaard ging er een gevecht met Diederik Huygens voor aan. Gelet op het voorgaande zal het de lezer nauwelijks verbazen dat Diederik Huygens zich in Helmond niets aantrok van het recht van molendwang van de plaatselijke heer.

Aanranding

Molenaar Pieter van Moorsel vond dat hij drossaard Daniël Pieter Canisius op 9 mei 1771 voor het stadhuis op de Markt van Helmond niet ten onrechte had uitgescholden. Om dat te bewijzen liet hij tijdens het proces een aantal personen opdraven, die onder ede door de schepenen zouden worden verhoord over het liederlijk gedrag van de drossaard.

Zo waren ook de volgende vier inwoners van Helmond gedagvaard om op 2 mei 1772 voor de plaatselijke schepensbank te verschijnen: Eduard Dirk Gallas, zijn vrouw Cornelia Henrica van Bragt/Bracht, schoenmaker Jan van de Kerkhoff en Johanna Catharina (Kaat) van den Oever, een 25-jarige dienstmeid van het echtpaar Gallas-van Bracht. Eduard Dirk Gallas en zijn vrouw negeerden de dagvaarding van de schepensbank. Waarom ze verstek lieten gaan staat niet opgetekend, maar het zal uit schaamte geweest zijn. Van de lijst met twintig opgestelde vragen bleven, met name door de afwezigheid van het echtpaar Gallas-van Bracht, elf vragen onbeantwoord, waaronder de nummers 15, 16 en 17 van het verhoor. De schepenen hadden via die laatste drie nummers willen achterhalen of Eduard Dirk Gallas

en drossaard Daniël Pieter Canisius bij molenaar Pieter van Moorsel met de molenaar en diens zoon Adriaan van Moorsel, arts in Geertruidenberg, eind februari 1771 een fles wijn hadden zitten drinken. En of Gallas toen de drossaard niet had horen beweren "dat Diederik Huygens roemde dat hij met zijn koorn na buyten voer en dat hij, Huygens, met het meel, buyten gemaalen, wel nevens den mulder zijn deur durfde vaaren en dat hij den bruij gaff van den drost en de mulder". De schepenen hadden van Eduard Dirk Gallas, die nu afwezig was, bovendien willen horen of de drossaard daar niet tegen Gallas gezegd had "van op Huygens te moeten laten passen en zijn best te doen om hem, Huygens, bij zijn klooten te krijgen, met verdere bijvoeging, 'wand dien Huygens is maer een schoelje en een slechte karel'..."

De schepenen ondervroegen de twee getuigen, Jan van de Kerkhoff en Kaat van den Oever, die wél waren komen opdagen, over een bijeenkomst omstreeks Kerstmis van het jaar 1770 ten huize van de familie Gallas. Daar waren volgens de antwoorden van Jan en Kaat behalve zichzelf nog anderen, onder wie drossaard Canisius, aanwezig geweest. De drossaard had zich daar schandalig gedragen. De schepenen verzochten de dienstmeid van de familie Gallas tijdens het verhoor uit de doeken te doen hoe Canisius haar had behandeld. Kaat van den Oever antwoordde dat de drossaard daar "eene reys (= keer) haare rocken heeft willen opraepen en ook een reys haare hand aan sijne ontbloote mannelijke roede heeft trachten te brenge, 'tgene sij heeft afgeweerd". Ook schoenmaker Jan van de Kerkhoff verklaarde desgevraagd dat hij de drossaard tijdens die bijeenkomst ten huize van Eduard Dirk Gallas geruime tijd

dan Ben,
De Maer een Vrijlik en
geen Schip Ender U
Klooten Waard

Uit een gerechtelijk verhoor van 2 mei 1772 tijdens het proces tussen drossaard D.P. Canisius en molenaar P. van Moorsel. (bron: RHCe, archief schepensbank Helmond, inv.nr. 3550)

Schilderij van Jan Josef Horemans (II) (1714-1792), *musicerend gezelschap*, 1759. *De dienstmeid van de familie Gallas getuigde voor de Helmondse schepenen hoe drossaard Canisius haar had lastig gevallen en "haare rocken heeft willen opraeppen", zoals de man links op het schilderij ook deed.* (bron: <http://explore.rkd.nl/explore/images/46833>)

"op eene schandeleuse wijze met zijne mannelijke roede uyt de broek geheel en al ontbloot in de kaamer, voorsegd, heeft zien sitten of staen". Uit antwoorden op de vragen 11 t/m 14 en 18 van het verhoor blijkt dat Jan er eveneens getuige van was geweest hoe drossaard Canisius handtastelijk werd bij Kaat, al was de drossaard volgens de dienstmeid dronken geweest. De schoenmaker bekende *"de drossaard naer buyten op het secreet (= toilet) te hebben gebragt en, sijn behoefte op het secreet gedaen hebbende, (dat schoenmaker Jan) hem de broek heeft opgedaen en hem weder in de kamer heeft gebragt en dat hij, drossaerd, daarna in de kamer sijn mannelijke roede uyt sijn broek heeft gehaalt".*

Geen flauwe kul

Molenaar Pieter van Moorsel had nog meer personen laten dagvaarden om voor hem tegen drossaard Daniël Pieter Canisius te getuigen. Twee van hen werden een maand later, op 1 juni 1772, door de schepenen aan de tand gevoeld. Het waren "Francois Giulle" en Antony Pieter Witzen. De eerstgenoemde – hij ondertekende het verhoor duidelijk als "Francis Guljé" – was een uit Valkenswaard afkomstige arts van 23 jaar, die zich juist in Helmond had gevestigd. Hij zou later kort burgemeester in Helmond (1786-1787) zijn alsook lid van de municipaliteit van de stad (1795-

1796). Hij werd na de omwenteling van 1795 in de landelijke politiek bovendien zeer actief en was onder anderen lid van de Nationale Vergadering, voorts lid van het Intermediair Wetgevend Lichaam en representant in de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam. Hij ontpopte zich als een uitstekende redenaar en diende tijdens zijn periode als parlementariër een voorstel in tot oprichting van een universiteit in Brabant. De tweede gedaagde getuige, Antony Pieter Witzen, was een 50-jarige belastingambtenaar, een tolcommies in Helmond.

Arts Francis Guljé verklaarde op 1 juni 1772 aan de schepenen dat Eduard Dirk Gallas en Pieter van Moorsel op 30 april 1772 bij hem thuis te gast waren geweest; dat Gallas, die door toedoen van Pieter van Moorsel een dagvaarding voor de schepenbank had ontvangen, bij die gelegenheid tegen Van Moorsel bezwaar had gemaakt om te getuigen in het proces. Hoewel Gallas had erkend dat *"den drost een slegte keerel was"*, die Diederik Huygens inderdaad *"een schoelje offschobbejak"* had genoemd, had hij er naar zijn zeggen echter moeite mee om tegen zijn eigen familie te getuigen. *"Maer verdomt, het is hart tegen sijn eyge familie te verklaren. Zijn vrouw (= de vrouw van drossaard Canisius) is evenwel mijn niget en daar kan een quaat huwelijk van koomen"*, betoogde Gallas onder meer. Nadat molenaar Pieter van Moorsel bij zijn gastheer, arts Francis Guljé, vertrokken was, maakte Eduard Dirk Gallas gewag van de aanranding en poging tot verkrachting van zijn vrouw door drossaard Canisius. Hij verhaalde hoe Canisius omstreeks januari 1771 *"ten sijnen huysse met sijn mannelijke roede uyt de broek had geseten"*. Het betrof dezelfde gebeurtenis als waar-

over een maand eerder ook schoenmaker Jan van de Kerkhoff en zijn dienstmeid Kaat van den Oever voor de schepenen hun getuigenis hadden afgelegd. Gallas verklaarde aan Guljé *"dat hij in de kaamer staande te praaten met den doctor Adriaen van Moorsel, zoon van den requirant (= molenaar Pieter van Moorsel), deselve hem aanstiet en in het Fransch zeide: Ziet eens om; dat hij, omziende, seer ontstelde, vermits hij zag dat de drost Canisius op den schoot van zijne vrouw leunende, haar zijnen kul in de hand doude (= duwde); dat sij vervolgens allebijde omvervielen en Canisius booven op zijne vrouw; dat Adriaen van Moorsel toeschoot en er hem afrukte, hebbende zijnen kul nog bloot, dewelke hij (Gallas) hem in de broek doude en de broek toeknoopte; dat zijne vrouw middelerwijl opstond en verbaast uyt de kaamer ging en dat de drost naderhand nog tot twee rijzen toe met zijnen bloote kul heeft gezeeten."*

Antony Pieter Witzen getuigde tijdens het verhoor op 1 juni 1772 *"uyt den mont van d'heer Eduard Gallas te hebben verstaan, als dat de vrouw van hem, Gallas, op de gront gelegen heeft en dat den drossaerd Canisius daarop met sijn naakte roede gelegen heeft"*. Verder wilde hij met de hele zaak blijkbaar niets te maken hebben. Hij had dan ook bezwaar gemaakt om te komen getuigen.

Familieverhoudingen en afloop

Het spreekt vanzelf dat Eduard Dirk Gallas erg overstuur was geweest en zich bijzonder in zijn eer voelde aangetaast door dit schandaal in zijn eigen huis, waar de Helmondse drossaard de vrouw van Gallas in het bijzijn van alle aanwezigen zo brutaal had aangerand en proberen te verkrachten. Gallas mocht dan wel beweren er moeite mee te hebben gehad om voor het gerecht te getuigen,

aangezien de vrouw van de drossaard zijn nicht was, maar in feite klopte dat niet, want zij was diens achternicht. De moeder van Eduard Dirk Gallas, Jacoba Cumsius (meestal gespeld als: Kumsius), was een volle nicht van Susanna Sterk, de vrouw van drossaard Daniël Pieter Canisius, zoals ook de Helmondse notaris Pieter de Leeuw, de secretaris van de schepenbank, op grond van verklaringen in een aparte schepenakte van 16 mei 1772 schriftelijk had vastgelegd. De moeder van Jacoba Kumsius (Cumsius) en de moeder van Susanna Sterk waren dus

elkaars zussen. Eduard Gallas (Brielle, 1716-Helmond, 1781), was in Helmond schepen en ontvanger der konvoeien en licenten (rechten geheven van in- en uitgaande goederen). Hij behoorde tot de protestantse notabelen van de stad. Hij was getrouwd (ondertrouw in Budel, 31-07-1739; trouw in Heeze, 10-08-1739) met Jacoba Kumsius (Cumsius) (Dordrecht, 1714-Helmond, 1793). Hun zoon Eduard Dirk Gallas was op 13 mei 1742 in Helmond gedoopt. Hij werd, evenals zijn vader Eduard Gallas, schepen in Helmond en fungeerde ook eens als

plaatsvervangend drossaard; hij was verder drossaard van Mierlo en commies van de konvoeien en licenten in Eindhoven, waar hij bovendien burgemeester werd. Eduard Dirk Gallas was op 7 mei 1765 in Helmond getrouwd met Cornelia Henrica van Bracht (Dordrecht, 1736). Er zijn in de periode 1766-1771 vijf kinderen van dit echtpaar in Helmond gedoopt. Na het overlijden van de moeder Cornelia Henrica van Bracht – zij was op 27 mei 1774, ruim drie jaar na haar aanranding door drossaard Daniël Pieter Canisius, in Helmond begraven – hertrouwde Eduard Dirk Gallas (ondertrouw in Heeze, 26-01-1782; trouw in Leende, 10-02-1782) met

Cornelia Theodora Kumsius (Heusden, 1760-Zwolle, 1838). Eduard Dirk Gallas zal met zijn gezin tussen oktober 1782 en juni 1785 van Helmond naar Eindhoven zijn verhuisd; de familie woonde later in het Zuid-Hollandse Capelle aan den IJssel (omstreeks 1810) en ten slotte in Zwolle, waar Eduard Dirk Gallas op 19 oktober 1822 is overleden.

Er bestonden hier tussen meerdere protestantse gezinnen opvallende banden. Dat was het geval bij leden van de familie Kumsius (Cumsius) en Van Bracht. Het echtpaar Dirk Kumsius en Elisabeth Besoijen woonde in Dordrecht, waar het omstreeks 1743 een handel in hout dreef. Het had twee zonen en twee dochters. Hun zoon Arnoldus Kumsius was in 1751 met Catharina van Bracht (Dordrecht, 1722-????) getrouwd in Dordrecht. De andere zoon, Henricus Kumsius, predikant in het Noord-Brabantse Meeuwen, trouwde in 1758 in Dordrecht met Adriana Hermina van Bracht (Dordrecht, 1725-Dordrecht, 1765). Van de twee dochters van Dirk Kumsius en Elisabeth Besoijen uit Dordrecht trouwde Jacoba Kumsius (Dordrecht, 1714-Helmond, 1793) zoals eerder gemeld met Eduard Gallas. De andere dochter, Anna Maria Kumsius (Dordrecht, 1720-Helmond, 1784), ten slotte was omstreeks 1742 getrouwd met de Helmondse predikant Johannes Christophorus Walkart (Zaltbommel, 1704-Helmond, 1784). De hiervoor genoemde Catharina van Bracht en Adriana Hermina van Bracht waren twee oudere zussen van Cornelia Henrica van Bracht (1736-1774), de eerste vrouw van Eduard Dirk Gallas, die door drossaard Daniël Pieter Canisius was aangerand.

Hoe het door drossaard Canisius aangespannen proces wegens ‘injurie’ of belediging tegen molenaar Van Moorsel in Helmond is afgelopen, blijft onduidelijk. In het procesdossier ontbreekt een vonnis, zoals dikwijls het geval is bij dergelijke zaken. Maar ook in de registers van criminele vonnissen van de Helmondse schepenbank komt in het jaar 1772 of iets later geen vonnis betreffende deze zaak voor. Misschien is het proces wel gestaakt zodat er geen vonnis bestaat. A.M. Frenken deelt in zijn geschiedenis van Helmond in een voetnoot slechts mee dat Canisius na zijn vertrek uit Helmond in Goes verbleef. Waar en wanneer deze voormalige Helmondse drossaard is gestorven, heb ik echter niet kunnen achterhalen. Uit een akte van de schepenbank van Waalre en Valkenswaard (1446-1810) blijkt in ieder geval dat hij op 7 mei 1782 niet meer in leven was. Op die datum vond immers een overdracht plaats van geld en waardepapieren door Susanna Sterk, “weduwe en geïnstitueerde erfgename” van Daniël Pieter Canisius, aan onder anderen Jacob Hendrik Ross, predikant van Waalre en Aalst. Canisius’ weduwe woonde op dat ogenblik vermoedelijk bij haar zwager, de genoemde predikant J.H. Ross (Maastricht, 1728-Waalre, 1801), die kort daarvoor weduwnaar geworden was. Die predikant was gehuwd geweest met haar zus Anna Maria Sterk (Heeze, 1730), die op 3 november 1781 in Waalre is overleden. Haar man, de predikant, bleef na haar dood in 1781 met zeven kinderen achter.

Susanna Sterk, de weduwe van drossaard Canisius, stierf in de Gelderse gemeente Rheden op 8 augustus 1812 in de leeftijd van 79 jaar. De overlijdensaangifte werd gedaan door Daniël Pieter

mits hij Zag Dat de dross
Canisius op den Schoot
Van Zijne Vrouw Leunen
De haer Lijnen Keul
in de hand Doude, Dat
Sy Versolgen alle
byde om ver vreden en
Canisius booven op Zijne
Vrouw, Dat Adriaen Van
Moorsel toeschoot en er
hem afsprakte hebbende
Lijnen Keul nog bloot
De welke hij (Gallas) hem
in de broek Doude en
De broek toeknoopte
Dat Zijne Vrouw med.
Odelerswijl op Mond en

Uit een gerechtelijk verhoor van 1 juni 1772 tijdens het proces van drossaard D.P. Canisius en molenaar P. van Moorsel. (bron: RHCE, archief schepenbank Helmond, inv.nr. 3550)

Ross (Waalre, 1767-Den Haag, 1853), hervormd predikant in Rheden en een zoon van Susanna's zwager en zus uit Waalre. In de doopakte van deze Daniël Pieter Ross van 15 februari 1767 uit Waalre staat Daniël Pieter Canisius, zijn oom uit Helmond, als eerste getuige vermeld. Aan de Helmondse drossaard zal hij zijn voornamen dus te danken hebben gehad. Uit de overlijdensakte van Susanna Sterk kan worden opgemaakt dat de weduwe van de Helmondse drossaard tot haar dood heeft gewoond bij haar neef, predikant D.P. Ross in Rheden, huisnummer 91.

Bronnen

N.B.: De bronnen van de bevolkingsgegevens betreffende in dit artikel genoemde personen worden niet alle afzonderlijk vermeld. De gegevens zijn veelal opgespoord met behulp van machines die het zoeken in digitale bestanden mogelijk maken.

Archieven

Regionaal Historisch Centrum Eindhoven in Eindhoven (RHCE):

- Archief van de schepenbank Helmond (1396-1810), inv.nr. 3550 (criminele procedures: dossier van de zaak van Daniël Pieter Canisius tegen Pieter van Moorsel betreffende belediging ('injurie'), 1771-1772; inv.nrs. 3765 en 3768 (vonnissen in criminele zaken: 1709-1810 en 1754-1788); inv.nr. 3991, folio 145v-146 d.d. 16-05-1772 (verklaring over de familieverhouding tussen Jacoba Gallas-Kumsius en Suzanna Canisius-Sterk).
- Archief van de schepenbank Waalre-Valkenswaard (1446-1810), inv.nr. 161, folio 58v-59 (akte d.d. 07-05-1782 van overdracht van geld en waardepapieren door Susanna Sterk).
- Archief van de familie Wesselman van Helmond, Helmond (1402-1969), inv.nr. 15 (brief uit ca. 1790, waarin D. Huygens heer van de 'ruïnes en vestes van Bynderen' genoemd wordt).

Brabants Historisch InformatieCentrum in 's-Hertogenbosch (BHIC):

- Archieven van de Raad van Brabant, inv.nr. 788 (civiele procedures), dossiernr. 3745: J.W. Gualtheri contra o.a. D. Huygens, wegens smaad, 1779; dossiernr. 3783: D. Huygens betr. Binderse bank, 1787).

Literatuur

- A.M. Frenken, *Helmond in het verleden*, deel I, z.pl. ('s-Hertogenbosch) 1928, blz. 216 (over D.P. Canisius).
- J.J.M. Heeren, *Biographisch woordenboek van Helmond*, in: Verslag gemeente Helmond over het jaar 1919, blz. 107-108 (over F. Guljé), blz. 127 (over D. Huygens), blz. 233-234 (over J. Walkart en het echtpaar Kumsius-Besoijen).
- M.G.P.A. Jacobs, 'Politiek-bestuurlijke spanningen te Helmond, 1784-1794' in *De Vlasbloem, Historisch Jaarboek voor Helmond*, deel VII, Helmond 1986, blz. 91-126, aldaar blz. 98-106 (over D. Huygens, de strijd over het visrecht van de heer van Helmond en over de Binderse bank).
- A.R.M. Mommers, *Brabant van generaliteitsland tot gewest*, deel II, Utrecht-Nijmegen 1953, blz. 398-399 (over F. Guljé), blz. 429 (over D. Huygens).
- G. Mulder, 'Een veediefstal aan de 's-Gravenweg', in *Nieuwsbrief van HVC (Historische Vereniging Capelle aan den IJssel)*, jrg. 18, nr. 1, voorjaar 2004, pag. 27-28 (attestatie van C.Th. Kumsius, echtgenote van E.D. Gallas, wonende te Capelle aan den IJssel, in februari 1810 over een veediefstal).
- K. Tel, *Bijnderen. Locus Imperatricis*, Helmond 2010, blz. 68-71 (over Binderen, met op blz. 70-71 het 'treurdicht' n.a.v. de afbraak van de voormalige abdij van Binderen).

Websites (geraadpleegd in januari 2014)

- <http://archiver.rootsweb.ancestry.com/th/read/GEN-MEDIEVAL/1999-12/0945955143> (over Anna Theresia Johnston(e) of Elphinston(e)).
- www.clan-ross.nl/website/kempen/kempen.htm: generatie IVc en generatie Vd (over J.H. Ross, A.M. Sterk en D.P. Ross).
- www.dbnl.org/tekst/_die003186901_01/_die003186901_01_0033.php (over de heerlijkheid Zeelhem).
- www.genealogieonline.nl/stamboom-willemse/12261.php (over de families Gallas-Van Bracht-Kumsius/ Cumsius).
- www.smaak.home.xs4all.nl/Parenteel-Huygens.htm (over het geslacht Huygens).

Begunstigers van de Heemkundekring Helmont

ADMINISTRATIEKANTOOR VAN EKKENDONK
 ADRIAANS WONEN EN WERKEN B.V.
 AUTOBEDRIJF HOEFNAGELS DEALER CITROËN-HYUNDAI
 BLOEMENMAGAZIJN DE SCHUUR
 BROECKX - PRAASTERINK MAKELAARS
 COENEN
 DERISON GROENTE EN FRUIT
 DRIESSEN VERF EN INTERIEUR
 DRUKKERIJ VAN STIPHOUT
 FOTO LAMBERT VAN DE KERKHOF
 IL BORG HUIS MET DE LUTS
 LUNCHROOM PAUL EN RIET
 MAREIN ORGANIZING
 MOSMAN AUTOSCHADE
 O.M.D. NOTARISSEN
 RABOBANK
 VAN NUENEN RIJWIELHANDEL
 WIJNHUIS HELMOND
 VAN DER WINKEL IJZERWAREN, GEREEDSCHAP, BOUWBESLAG